

```
{  "@context": "https://schema.org",  "@type": "ScholarlyArticle",  "@id": "https://theologygateway.info/articles/157-three-development-in-ecclesiology",  "headline": "Триединството. Защо и как?",  "alternativeHeadline": "The Trinity: Why and How?",  "author": {    "@type": "Person",    "name": "Драгомир Радулов"  },  "publisher": {    "@type": "Organization",    "name": "Theology Gateway",    "url": "https://theologygateway.info"  },  "datePublished": "2025",  "isPartOf": {    "@type": "CreativeWork",    "name": "Initiative for Spiritual Development \"St. John Chrysostom\"",    "publisher": {      "@type": "Organization",      "name": "Holy Trinity Christian Church",      "location": {        "@type": "Place",        "name": "Sofia, Bulgaria"      }    }  },  "url": "https://theologygateway.info/articles/[ARTICLE-ID]",  "description": "Тази лекция изследва доктрината за Троицата през призмата на вътрешното богословско познание и философския език, необходим за нейното изразяване. Изследването започва с анализ на иконата на Андрей Рубльов „Света Троица“ и нейното символично тълкуване на явяването на трите ангела пред Авраам в Битие 18 като образ на триединния Бог. Лекцията разглежда ограниченията на различните аналогии за Троицата, развитието на тринитарното богословие от имплицитно към експлицитно изразяване и ролята на откровението, философията и богословския език. Авторът изследва също практическите предизвикателства пред вътрешното духовно познание, въпросите за увереността и предопределението, както и необходимостта от интелектуална ангажираност при формулирането и предаването на тринитарната вяра.",  "keywords": [    "Триединство",    "Света Троица",    "Тринитарно богословие",    "Откровение",    "Андрей Рубльов",    "Битие 18",    "Интроспекция",    "Богословски език",    "Аналогия",    "Модализъм",    "Патрология",    "Философия и богословие",    "Trinity",    "Introspection",    "Trinitarian doctrine",    "Modalism",    "Patristics"  ],  "inLanguage": "bg",  "about": [    {      "@type": "Thing",      "name": "Света Троица"    },    {      "@type": "Thing",      "name": "Християнско богословие"    },    {      "@type": "Thing",      "name": "Тринитарно учение"    },    {      "@type": "Thing",      "name": "Богословска философия"    }  ],  "articleSection": "Систематическо богословие",  "learningResourceType": "Academic lecture",  "educationalLevel": "Higher education" }
```

Автор: Драгомир Радулов

Abstract: Dragomir Radulov, *The Trinity: Why and How? [lecture]* Initiative for Spiritual evelopment "St. John Chrysostom". Sofia: Holy Trinity Christian Church, 2025.

This lecture examines the doctrine of the Trinity through the lens of introspection—the internal, subjective experience of divine revelation—and the philosophical language necessary for its articulation. The study begins with an analysis of Andrei Rublev's icon of the Old Testament Trinity, which visually interprets the three angels' appearance to Abraham in Genesis 18 as a manifestation of the triune God, employing symbolic elements (the house, tree, and mountain) to represent the eternal relationships of Father, Son, and Holy Spirit. The lecture explores the inherent limitations of all analogies for the Trinity—from Tertullian's sun-ray-heat metaphor to modern quantum physics models—demonstrating that each ultimately reduces to modalism and cannot fully capture the mystery of three persons sharing one divine nature. Central to the argument is the concept of introspection: divine revelation is fundamentally internal, received through the Spirit rather than through logical demonstration, and requires a gradual, historical movement from implicit to explicit theological expression. This movement is traced through

Scripture's progression from external, ritualistic commandments in the Old Testament to the inward, heart-focused ethics of the New Covenant. The lecture further addresses the practical challenges of introspection, including questions of assurance and predestination, and critiques the anti-intellectualism prevalent in Bulgarian evangelical circles, tracing its roots to both communist-era ideology and the prosperity gospel's emphasis on effortless grace. The study concludes that philosophy, properly understood as a conceptual tool rather than a competing worldview, is indispensable for articulating and transmitting the Trinitarian faith with precision and depth. Keywords: Trinity, Introspection, Andrei Rublev, Genesis 18, Revelation, Trinitarian doctrine, Analogy, Modalism, Patristics, Theological language

```
.video-wrapper { width: 90%; max-width: 56em; /* optional cap (~896px at 16px base) */ margin: 0 auto; /* center horizontally */ aspect-ratio: 16 / 9; } .video-wrapper iframe { margin: 1em; width: 100%; height: 100%; border: 0; }
```

Троицата, интроспекцията и философският език на богословието

Въведение: Старозаветната Троица в иконата на Рубльов

Времето, в което твори Андрей Рубльов, съвпада с възцаряването на Иван II в Русия, след падането на Константинопол. В този исторически момент целият православен свят попада под османско владичество, а свободната московска държава, отхвърлила монголското робство, се обявява за наследник на православията. Иван II сключва династически брак със Зоя Палеолог, дъщеря на последния византийски император, което подпечатва преемствеността от Византия към Русия. Това е времето, в което епископ Геннадий издава първата цялостна Библия в славянския свят – събитие с огромно историческо значение.

Иконата „**Старозаветната Троица**“ на Андрей Рубльов изобразява трите ангела от Битие 18, които се явяват на Авраам при Мамриевите дъбове. Текстът на Битие 18:1–3 представя забележително превключване между единствено и множествено число – Господ се явява, но трима мъже стоят срещу Авраам; Авраам говори на „Господарю мой“ в единствено число, но обръщението е към тримата. Това граматическо колебание е един от старозаветните намеци за триединството на Бога.

Символика на иконата

Иконата изобразява три фигури с **еднакви лица** и подобна стойка, композиционно вписани в кръг, което символизира единството. Крилата на ангелите се засичат в натияната, подчертавайки общността. Различията между фигурите са предадени чрез символи:

- **Отец** – носещ пурпурна царска мантия, символ на вечния Цар. Зад него е изобразен домът на Отца, в който има много жилища.
- **Син** – разпознаваем по знака с двата пръста (благословия) и по двуцветната мантия – червена (земно раждане) и синя (небесна природа), символизиращи двете природи на Христос. Зад него стои дърво – символ на дървото на живота и на кръста.
- **Свети Дух** – зад Него има планина, символизираща духовното въздигане, немислимо без действието на Духа.

Важен детайл е, че двете фигури (Синът и Духът) са обърнати към тази вляво (Отца), което показва техния произход от Отца – Синът чрез раждане, а Духът чрез изхождане. Това е израз на тринитарното взаимоотношение.

Различни тълкувания на Битие 18

За християните този пасаж носи ясна триединна символика. Съществуват обаче алтернативни тълкувания:

- **Юдейска традиция (Филон)** – говори за трикратно божие явяване, но не за три личности.
- **Маймонид (XII в.)** – в *Насоки за обърканите* твърди, че тримата ангели не са се появили физически, а Авраам е имал само пророческо видение.
- **Нахманид (XIII в., кабалист)** – смята, че ангелите имат способност да обличат човешко тяло.
- **Хасидски мислители** – символизират три урока за лично духовно развитие.

Важно е да се отбележи, че **троицата не може да бъде доказана логически**, както се доказва питагоровата теорема. Винаги съществуват алтернативни тълкувания. Това е проблем, който принципът

Sola Scriptura

не осъзнава в началото – самото Писание може да бъде тълкувано по различни начини, и няма гаранция, че само четенето на Библията води до единно разбиране на доктрината за Троицата.

Аналогии за Троицата – сила и граници

За да обяснят как трима са едно, богословите са използвали различни аналогии, но всички те имат своите ограничения:

- **Тройна точка на водата** – една температура, при която трите агрегатни състояния съществуват едновременно. Примамлива, но води до модализъм – схващането, че Бог се проявява в различни режими.
- **Слънце – лъч – топлина** (Тертулиан) – слънцето ражда лъча, а топлината изхожда чрез лъча. Аналогията е красива, но недостатъчна.
- **Корен – клон – плод** (Тертулиан) – също отразява взаимовръзката, но не покрива същностното единство.
- **Извор – река – потоци** – показва произход, но не изчерпва тайната.
- **Елементарни частици** – корпускула, вълна и електронен облак – три несъвместими състояния на една частица. И тази аналогия, колкото и съвременна да е, води до модализъм.

Всяка аналогия е полезна като приближение, но никоя не може да изчерпи тайната на триединния Бог. Опитът да се изрази Троицата чрез физически явления неизбежно води до редукационизъм.

Интроспекцията и божественото откровение

Ключовата категория за разбиране на Троицата е **интроспекцията** – вътрешният поглед, това, което човек вижда в себе си. За разлика от външния опит, който може да бъде демонстриран на всеки, интроспективното съдържание е трудно за предаване. Някои неща не могат да бъдат обяснени, други дори не могат да бъдат изказани – просто чувстваш нещо, което напират, без да можеш да го дефинираш.

Божии откровения са изцяло интроспективни. Когато Бог се открие на човек, това не може да бъде показано или демонстрирано. Вярващите получават откровения, които са еднакви по същност, но различни по „уценка“ в зависимост от личността. Въпреки това християните се разбират помежду си, защото Святият Дух действа в цялата Църква.

Интроспекцията има дълбочини, които динамично се разкриват – обясняваш нещо, но чувстваш, че има още за обясняване. Това е и процесът на формиране на богословския език: откровението, което се преживява, трябва да бъде изразено, което изисква намиране на подходящи думи и понятия. Това движение от **имплицитно към**

експлицитно

е бавен

процес, който в историята на Църквата достига своя връх във формулирането на тринитарната догматика.

Преходът от Стария към Новия завет – от външното към вътрешното

Може да се проследи ясно движение от външното към вътрешното в цялото Писание. Старият Завет се занимава предимно с външни заповеди – убийство, наказание, изразяване на почит чрез празници и жертвоприношения. Новият Завет, обаче, пренасочва вниманието към душата на човека. Исус казва, че който погледне жена и я пожелае, вече е прелюбодействал (Матей 5:28). Това не означава, че външното действие няма значение, но че Бог гледа еднакво на намерението и на делото. Очистването изисква промяна вътре в човека.

Брус Мецгер казва, че Исус прави „**обрязване на закона**“ – отстранява ритуалната част, за да останат само нравствените заповеди. По-късно Църквата създава нови заповеди, водена от Духа, за да обслужва тази идея за нравствено израстване. Това движение от външното към вътрешното е ключово за разбирането на библейския разказ и за мястото на интроспекцията в християнския живот.

Проблеми на интроспекцията – вярата и предопределението

Интроспекцията създава и практически проблеми. Когато Павел казва, че вярата спасява, възниква въпросът: как да проверя дали моята вяра е истинска? Този проблем адресира Яков, който казва: „Ти хубаво казваш, че вярваш, ама дай да видим делата“ (Яков 2:18). Очаква се интроспективната вяра да има външен израз.

Подобен проблем възниква в калвинизма с учението за предопределението. Ако има видима и невидима Църква, как може някой да бъде убеден, че е спасен? Как да разпознаеш за какво си предопределен? Това създава сложен рекурсивен проблем, който калвинизмът се опитва да разреши по различни начини.

Философията като инструмент на богословието

За изразяване на интроспективното откровение за Троицата се налага използването на **абстрактен философски език**

. Както казва Анселм Кентърбърийски, философията с нейния понятиен апарат е отлично средство за унагледяване на вярата, и по-специално за откровението на Троицата.

Примери за необходимата абстракция включват:

- Казваме, че **Отец ражда Сина**. При човешкото раждане има отделяне и различие в същността. При Бога раждането е без разделение на същността и природата – това е абстрактно понятие.
- Говорим за **двете природи на Христос** – човешка и божествена – които съжителстват без смешение и без разделение. Това също изисква абстрактен понятиен апарат.

Философията не трябва да се бърка с конкретните философски системи, които могат да съдържат елементи, несъвместими с християнството. Както апостол Павел предупреждава в Колосияни 2:8 – *„Внимавайте да не ви плени някой с философията и с празната измама, по човешко предание, по първоначалните учения на света, а не по Христа“*. Павел не осъжда философията като такава, а конкретните философски системи, които се занимават с „елементите на света“ (*στοιχεῖα τοῦ κόσμου*), без да познават Христос.

За съжаление, в българския евангелски контекст съществува недоверие към философията, дължащо се отчасти на историческите обстоятелства – по време на комунистическия режим философията беше доминирана от марксистко-ленинската идеология, която беше груба карикатура на философията. Това създаде предразсъдък, че философията е нещо високопарно и безполезно. След 10 ноември пък навлезе идеологията на **просперитизма**, според която колкото по-малко усилия полага човек, толкова по-голяма е Божията благодат. Това е пагубна ерес, която противоречи на библийското учение, че животът на вярващия е свързан с усилия и битки.

Заклучение

Разбирането на Троицата е интроспективно – идва чрез откровение, а не чрез логическо доказване. Без откровение разсъжденията за Бога остават спекулативни. Исторически това откровение е било изразявано постепенно, от имплицитно към експлицитно, като философията предоставя необходимия понятиен апарат за това

изразяване.

За българския евангелски свят е важно да преодолее недоверието към философията и образованието като цяло. Философията не е гръцко влияние, което разваля първоначалната еврейска идея. Тя е инструмент, който, когато се използва правилно, помага на Църквата да формулира и предава вярата си по-прецизно. Както всеки занаят, и философията изисква подготовка и усилие – но за тези, които са призвани, тя отваря път към по-дълбоко разбиране на Бога и към способност да водят и другите.